

VII. Biyolojik Antropoloji Sempozyumu

23 – 25 Ekim 2019 - Ankara

Onursal Başkanlar

Erksin Güleç - Ankara Üniversitesi
Metin Özbek – Hacettepe Üniversitesi
İhsan Çiçek - Ankara Üniversitesi
Sibel Bozbeyoğlu - Hacettepe Üniversitesi

Düzenleme Kurulu

İsmail Özer – Ankara Üniversitesi
Yılmaz Selim Erdal – Hacettepe Üniversitesi
Mehmet Sağır – Ankara Üniversitesi
Başak Koca Özer – Ankara Üniversitesi
Serpil Eroğlu – Hacettepe Üniversitesi
Ömür Dilek Erdal - Hacettepe Üniversitesi
Kameray Özdemir - Hacettepe Üniversitesi
Meliha Melis Koruyucu - Hacettepe Üniversitesi
Ece Eren - Ankara Üniversitesi

Bilimsel Danışma Kurulu

İzzet Duyar – İstanbul Üniversitesi
Ayşen Açıkkol Yıldırım – Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Derya Atamtürk Duyar – İstanbul Üniversitesi
Ecevit Barış Özener – İstanbul Üniversitesi
Cesur Pehlevan – Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Ahmet Cem Erkman – Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
İsmail Baykara – Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Handan Üstündağ – Anadolu Üniversitesi
Fatma Arzu Demirel – Mehmet Akif Üniversitesi
Başak Boz – Trakya Üniversitesi
Seçil Sağır – Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Serkan Şahin - Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

<http://www.bioant.hacettepe.edu.tr/>

ALAYBEYİ HÖYÜK SİĞİR-TOPLUM İLİŞKİSİ

Abu Bakar SİDDİQ & Çağdaş ERDEM

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
ANTROPOLOJİ BÖLÜMÜ

GİRİŞ

Çevremizdeki insan olmayan hayvan türleri, yaşamımız için her zaman çeşitli açılardan önemli olmuştur. İnsan olmayan hayvanlar sadece hayatta kalmak için zenginlik ve temel gıda kaynağı olarak değil aynı zamanda çeşitli hastalıkların tedavisi, hayatta kalmamızı sağlamak ve hayatımızı daha rahat hale getirmek için çok önemli bir işgücü, ticaret ve ulaşım aracı gibi çeşitlik işlerde de kullanılmıştır. Bu çalışmada, sosyal zooarkeolojik bakış açıları, Alaybeyi Höyük'ün faunal kalıntılarının araştırılmasında odak noktası olmuştur. Hayvan kalıntıları burada daha çok insan davranışları ve bölgedeki kültürel faaliyetler hakkında bilgi edinmek için incelenmiştir. Alandaki hem hayvan kalıntıları hem de kültürel nesnelere yardımcı ile çok ölçekli, renkli ve karmaşık insan-hayvan ilişkilerinin çeşitli yönleri araştırılmıştır. Farklı insan dışı türlerin zenginlik ve sembol olarak değeri, ritüel ve sembolik uygulamalardaki rolleri, hayvan temelli sosyal statü ve sosyal tabakalaşma, en önemli konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

KONU-SORUN

Erzurum Alaybeyi Höyük toplamları üzerinde yerleşimde yer alan sığırların somut ve soyut etkilerinin taranması.

AMAÇ

Alaybeyi Höyük kurtarma kazılarında elde edilen zooarkeolojik kalıntılar ışığında, Alaybeyi insanları ile yerleşimde yer alan sığırlar arasında kurulan somut ve soyut bağlantıları inceleyerek Alaybeyi kültürü içinde oluşan sığır-insan etkileşimini anlamaya çalışmaktır.

Resim 1: Aşırı derecede yanmış Phalanx 1 (Üst Görünüm)

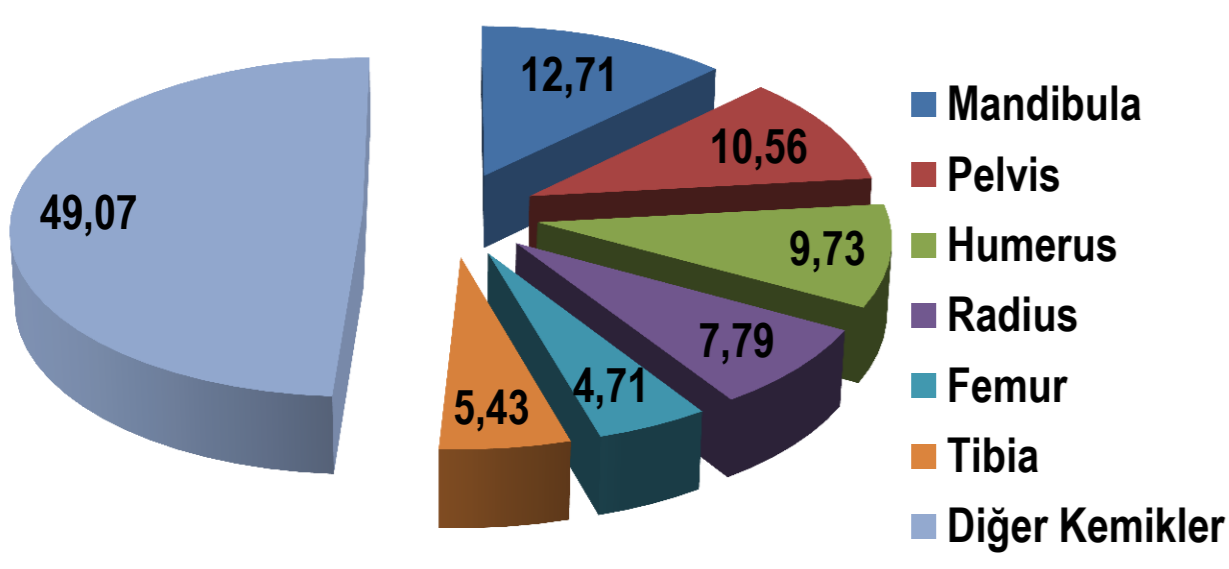

Resim 2: Aşırı derecede yanmış Phalanx 1 (Alt Görünüm)

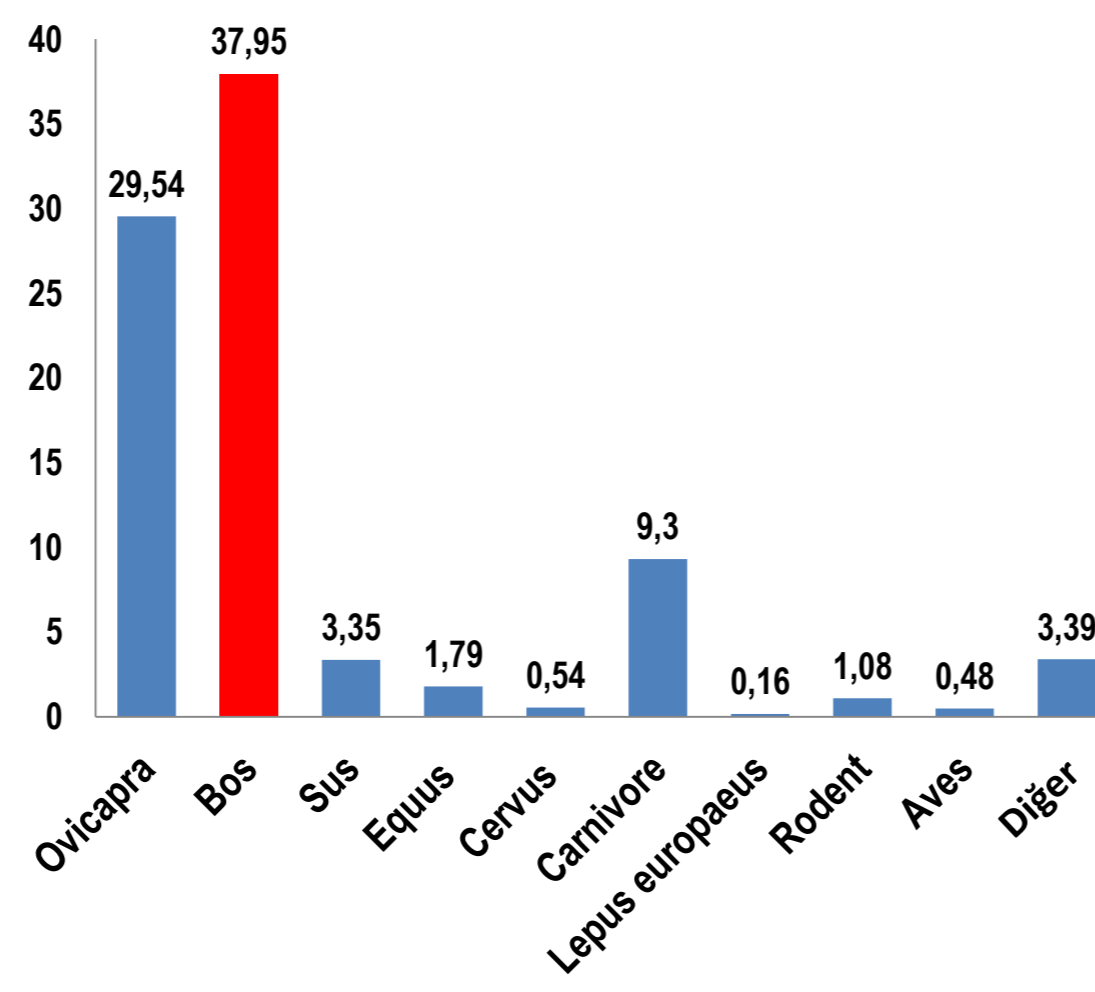

Resim 3: Aşırı derecede yanmış Phalanx 1 (Yan Görünüm)

Grafik 1: Toplam Tanımlanabilen Sığır Kalıntıları

Grafik 2: Alaybeyi Höyükte Tanımlanmış Hayvanların Oranı

BULGULAR

Toplam 976 örnek (NISP %37.95'si) sığır kalıntıları (*Bos taurus*) olarak belirlenmiştir. Bunlardan Mandibula, tespit edilen toplam sığır kemikleri arasında en yüksek oranı (%12,71) içermektedir. Pelvis ise, %10,56 oranında mandibula kemiklerini takip etmektedir. Ayrıca çok fazla miktarda kafatası kemiği ve uzun kemikler mevcuttur. Humerus, radius, femur ve tibia kemikleri sırasıyla %9.73, %7.79, %4.71 ve %5.43 olarak tanımlanmıştır (Tablo 1). Öte yandan, phalanx I, II ve III'ün yanı sıra metapodial kemikleri de önemli miktarda göze çarpmaktadır (Resim 10). Bu istatistiksel verilere ek olarak sığır kalıntıları üzerinde özellikle yoğun yanık izleri (Resim 1-3) ve metal satır kesim izleri (Resim 4-9) ile birlikte aşırı yük taşımanın sonucu meydana gelen patolojik izlere de (Resim 11-14) rastlanmaktadır. Ayrıca sığır kalıntılarının içerisinde çok sayıda parçalı vertebrae ve costae kemiklerinin olduğu tespit edilmiştir.

MATERYAL-METOT

Faunanın ilk zooarkeolojik analizi, 2016-2017 yıllarında Alaybeyi Höyük kurtarma kazı çalışmasından gün ışığına çıkarılmış zooarkeolojik kalıntılardan yapılmıştır. Toplamda 4591 kemik ve kemik parçası kaydedilmiş ve bunların 2569'u cins veya tür düzeyinde tanımlanmıştır (Grafik 1-2). Zooarkeolojik analizi için nicel araştırma yöntemleri uygulanmış, Alaybeyi Höyük'teki sığır-insan ilişkilerinin olası yönlerini anlamak için de nitel bir yaklaşım izlenmiştir.

Tablo 1: Alaybeyi Höyükteki Farklı Kemiklere Göre Tanımlanmış Sığır Kalıntıları

	C-30	C-31	C-32	D-22	D-33	E-23	E-24	E-27	E-28	E-29	E-30	E-31	E-32	E-33	F-23	F-24	F-27	F-28	F-29 (Pit-1)	F-29	F-30	F-31	F-32	F-33	E-27	E-29	E-30	NISP	NISP%
Horncore									2	7							1	1	2		3				1	1		19	1.95%
Skull/Skull part		1	5				3	2	9	13	11	3	2		2			16	5		10	2	1			2	2	89	9.12%
Maxilla	1	2	3			1		3	3	3	3								3	1			2	2		1	28	2.87%	
Mandibula	1	1	1			4	3	4	15	13	22	4	1			1	5	9		23	3	4		1	3	6	124	12.71%	
Tongue bone											1																	1	0.10%
Atlas						1			2	1										1								6	0.61%
Axis				1		1					2	1								1	1							7	0.72%
Sacrum			2																	2								4	0.41%
Scapula		1						1	5	5	2	5			5		3	5		5		1			1	1		40	4.09%
Humerus						7	2	3	15	14	6	4	1		1	2	6	9		11	3	3	1	3	3	1		95	9.73%
Radius		1	1			1	4	5	11	14	14	1	1				4	4		10		1	2	1	1	1		76	7.79%
Ulna						1	2	2	2	3	5				1	1	2	2		3		1	1	2	1			29	2.97%
Carpals										2	1									4								9	0.92%
Metacarpus			2				3		4	4	5	2	4			3		5		7		3				4		46	4.71%
Pelvis part		6	2			3			10	12	12	3	1		4	1	9	10		17	2	2		2	3	4		103	10.56%
Femur		1	1						2	11	5			1	5		4	7		2	2	1	1	1	1	1		46	4.71%
Patella																				1								2	0.21%
Tibia				1		1	1	1	3	11	6	2			5	2	3	2		7	2	1	1	1	1	1	2	53	5.43%
Fibula																												1	0.10%
Calcaneus						2		4	4	3					2		3	1		2								22	2.25%
Astragalus			1			1		2	1	3	1		1	3						1								18	1.84%
Centratarsus				1																1								2	0.21%
Metatarsus		1	2			3	3	4	6	10	8	4		1	2	4	2	4		11	1	7	2		2	2		79	8.09%
Phalanx-I					5		3	4	3	2	4	3		1	2	1	4			8					1	1		42	4.31%
Phalanx-II						1	3	3	1	1	1		1		2	2	1			5	1				1	2		24	2.46%
Phalanx-III							2		4	1										3		1						11	1.13%
Toplam	2	13	20	4		28	24	29	104	136	116	35	13	4	31	17	65	76	1	138	17	28	8	14	23	29	1	976	100%

Resim 4: Metal Satırla Kesilmiş Metatarsus Kemigi (Üst Görünüm)

Resim 5: Metal Satırla Kesilmiş Metatarsus Kemigi (Yan Görünüm)

Resim 6: Metal Satırla Kesilmiş Atlas Parçası -1

Resim 7: Metal Satırla Kesilmiş Radius

Resim 8: Metal Satırla Kesilmiş Atlas Parçası -2

Resim 9: Metal Satırla Ağır Biçimde Kesilmiş Humerus

Resim 10: Büyük Gövdeli Sığırlara Ait Metapodial Kemikler

Resim 11: Ağır Patolojik İzler Gösteren Ulna

Resim 12: Ağır Patolojik İzler Gösteren Phalanx-1 (Yan Görünüm)

Resim 13: Ağır Patolojik İzler Gösteren Phalanx-1 (Alt Görünüm)

Resim 14: Ağır Patolojik İzler Gösteren Phalanx-1 (Üst Görünüm)

SONUÇ

Hayvan kalıntıları arasında yüksek orandaki sığır kalıntısı, Alaybeyi toplumlarının geçimlerinin, küçükbaş hayvanlarının aksine sığır pastoralizmine bağlı olduğunu göstermektedir. Patolojik izler, muhtemelen tarım, taşıma ve ulaşım faaliyetlerinde sığırların tercih edildiğini anlatmaktadır. Kalıntıların arasında önemli miktarda hemen hemen her çeşit kemiğin yer alması, yerleşme alanı içerisinde ya da çok yakın alanlarda sığırlar üzerine kasaplık işlemlerini göstermektedir. Aynı zamanda izlenen kesim işlemleri, uzmanlaşmış kasaplık uygulamalarının varlığını ortaya koymaktadır. Buna ek olarak çok parçalı kemik kalıntıları, Alaybeyi halkı tarafından kemik iliği tüketimine işaret etmektedir.

VII. Biyolojik Antropoloji Sempozyumu
23 - 25 Ekim 2019 - Ankara

Farabi Fuayesi

24 Ekim 2019	POSTER BİLDİRİLER Başkan: Seda Karaöz Arıhan
-------------------------	--

Alaybeyi Höyük Sığır – Toplum İlişkisi

1 Abu Bakar Siddiq, Çağdaş Erdem

Mardin Artuklu Üniversitesi

Erzurum Alaybeyi Höyük toplumları üzerinde, yerleşimde yer alan sığırların somut ve soyut etkilerinin taranması çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı ise Alaybeyi Höyük kurtarma kazılarında elde edilen zooarkeolojik kalıntılar ışığında, Alaybeyi insanları ile yerleşimde yer alan sığırlar arasında kurulan somut ve soyut bağlantıları inceleyerek Alaybeyi kültürü içinde oluşan sığır-insan etkileşimini anlamaya çalışmaktır.

Faunanın ilk zooarkeolojik analizi, 2016-2017 yıllarında Alaybeyi Höyük kurtarma kazı çalışmasından gün ışığına çıkarılmış zooarkeolojik kalıntılardan yapılmıştır. Toplamda 4591 kemik ve kemik parçası kaydedilmiş ve bunların 2569'u cins veya tür düzeyinde tanımlanmıştır. Zooarkeolojik analizi için nicel araştırma yöntemleri uygulanmış, Alaybeyi Höyük'teki sığır-insan ilişkilerinin olası yönlerini anlamak için de nitel bir yaklaşım izlenmiştir.

Toplam 976 örnek (NISP % 37.95'si) sığır kalıntıları (*Bos taurus*) olarak belirlenmiştir. Bunlardan Mandibula, tespit edilen toplam sığır kemikleri arasında en yüksek oranı (% 12,71) içermektedir. Pelvis ise, % 10,56 oranında mandibula kemiklerini takip etmektedir. Ayrıca çok fazla miktarda kafatası kemiği ve uzun kemikler mevcuttur. Humerus, radius, femur ve tibia kemikleri sırasıyla % 9.73, % 7.79, % 4.71 ve % 5.43 olarak tanımlanmıştır. Öte yandan, phalanx I, II ve III'ün yanı sıra metapodial kemikleri de önemli miktarda göze çarpmaktadır. Bu istatistiksel verilere ek olarak sığır kalıntıları üzerinde özellikle metal satır kesim izleri ile birlikte aşırı yük taşımanın sonucu meydana gelen patolojik izlere de rastlanmaktadır. Ayrıca sığır kalıntılarının içerisinde çok sayıda parçalı vertebrae ve costae kemiklerinin olduğu tespit edilmiştir. Hayvan kalıntıları arasında yüksek orandaki sığır kalıntısı, Alaybeyi toplumlarının geçimlerinin, küçükbaş hayvanlarının aksine sığır pastoralizmine bağlı olduğuna işaret etmektedir. Patolojik izler, muhtemelen tarım, taşıma ve ulaşım faaliyetlerinde sığırların tercih edildiğini anlatmaktadır. Kalıntıların arasında önemli miktarda hemen hemen her çeşit kemiğin yer alması, yerleşme alanı içerisinde ya da çok yakın alanlarda sığırlar üzerine kasaplık işlemlerini göstermektedir. Aynı zamanda izlenen kesim işlemleri, uzmanlaşmış kasaplık uygulamalarının varlığını ortaya koymaktadır. Buna ek olarak çok parçalı kemik kalıntıları, Alaybeyi halkı tarafından kemik iliği tüketimine işaret etmektedir.